

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 września 2013 roku.

Sąd Okręgowy w Świdnicy w IV Wydziale Karnym Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący :	SSO Waldemar Majka (spr.)
Sędziowie :	SO Elżbieta Marcinkowska SO Ewa Rusin
Protokolant :	Marta Synowiec

przy udziale Andrzeja Mazurkiewicza Prokuratora Prokuratury Okręgowej,

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2013 roku

sprawy **K. M. i R. M.**

oskarżonych z art. 220 § 1 k.k. i 155 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

na skutek apelacji wniesionych przez prokuratora i pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej L. B.

od wyroku Sądu Rejonowego w Świdnicy

z dnia 21 marca 2013 roku, sygnatura akt II K 634/11

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sygnatura akt IV Ka 501/13

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w Świdnicy wniósł akt oskarżenia przeciwko K. M. i R. M. oskarżając ich o to, że:

w dniu 11 stycznia 2011 r. w S.woj. (...), działając wspólnie i w porozumieniu, będąc właścicielami Zakładu (...) s.c.wbrew przepisom ustawy kodeks pracy nie dopełnili obowiązku wynikającego z odpowiedzialności za stan bezpieczeństwa i higienę pracy oraz kierując pracownikami, przez co narazili M.B.na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia w ten sposób, że dopuścili w/wym. do pracy przy cięciu kamienia granitowego na pile tarczowej i suwnicy służącej do jego przesuwania podczas cięcia pomimo, że z w/wym. nie zawarli umowy o pracę w tym zakładzie, nie przeszkolili go w zakresie przepisów bhp i obsługi technicznej tych urządzeń, nie posiadali zaświadczenia lekarskiego o stanie jego zdrowia, a ponadto dopuścili w/wym. do pracy na suwnicy będącej urządzeniem technicznym bez otrzymania decyzji organu właściwej jednostki dozoru technicznego o dopuszczeniu do eksploatacji wbrew przepisom ustawy z dnia 21.12.2000 r. o Dozorze Technicznym (Dz. U.nr 122,poz.1321 z 2000 r.) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16.07.2002 r. w sprawie rodzajów urządzeń technicznych podlegających dozorowi technicznemu (Dz. U. Nr 120, poz.1021 z 2002 r.), §6 Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Gospodarki Społecznej z dnia 29.10.2003 r. w sprawie

warunków technicznych dozoru technicznego w zakresie eksploatacji niektórych urządzeń oraz bez posiadania przez pokrzywdzonego kwalifikacji wymaganych przy obsłudze i konserwacji urządzeń technicznych, wbrew przepisom Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 18.07.2001 r. w sprawie trybu sprawdzania takich kwalifikacji (Dz.U. nr.79, poz. 849 z 2001 r.) niezbędnych do obsługi suwnicy, w wyniku czego nieumyślnie spowodowali śmierć pokrzywdzonego, który podczas pracy tego urządzenia z powodu nieprawidłowej sprzecznej z zasadami BHP i wskazanymi powyżej przepisami obsługi suwnicy, nie będąc przeszkolony do jej obsługi i nie posiadając uprawnień niezbędnych do pracy przy niej, transportując suwnicą blok granitowy na skutek braku umiejętności w obsłudze w/wym. urządzenia, został nim uderzony w głowę w następstwie czego wym. odniósł obrażenia ciała w postaci zmiażdżenia kości czaszki i rozerwania tkanki mózgowej, skutkujące zgonem,

tj. o czyn z art. 220§1 kk i art. 155 kk w zw. z art. 11§2 kk.

Wyrokiem z dnia 21 marca 2013 roku (sygn. akt II K 634/11) Sąd Rejonowy w Świdnicy oskarżonych K. M. i R. M. uznał za winnych tego, że w dniu 11 stycznia 2011 r. w S., woj. (...) jako współnicy (...) s.c. będąc osobami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnili wynikającego stąd obowiązku przeprowadzenia szkolenia ogólnego oraz stanowiskowego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy pracownika M. B. i dopuścili go do pracy na suwnicy do transportu bloków kamiennych o dużej masie, pomimo nie posiadania przez niego kwalifikacji do obsługi urządzenia technicznego w postaci suwnicy, wymaganego na mocy Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2001 r. w sprawie trybu sprawdzania kwalifikacji wymaganych przy obsłudze i konserwacji urządzeń technicznych, czym narazili M. B. na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, który tego dnia transportował za pomocą suwnicy blok kamienny, tj. występku z art. 220§1 kk i za to na podstawie cytowanego przepisu wymierzył im karę po 2 (dwa) lata pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 69§1 i 2 kk i art. 70§1 pkt 1 kk wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec oskarżonych K. M. i R. M. w pkt I wyroku warunkowo zawiesił na okres próby 5 (pięciu) lat.

Na podstawie art. 627 kpk zasądził solidarnie od K. M. oraz R. M. na rzecz oskarżycielki posiłkowej L. B. kwotę 1476 (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Nadto Sąd Rejonowy zasądził od oskarżonych na rzecz Skarbu Państwa po 1/2 poniesionych w sprawie wydatków i wymierzył im opłaty po 300 (trzysta) złotych

Apelację od wskazanego wyroku wywiódł Prokurator Rejonowy w Świdnicy zaskarżając wyrok w całości na niekorzyść oskarżonych zarzucając:

I. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na treść orzeczenia, a polegający na wyrażeniu błędnego poglądu, że na podstawie zebranego materiału dowodowego w postaci: zeznań świadków M. K., wyjaśnień oskarżonych, opinii biegłych z zakresu analizy wypadków w użytkowaniu maszyn, z zakresu medycyny sądowej, sprawozdania z kontroli przeprowadzonej przez Urząd Dozoru Technicznego oraz ustalonych na podstawie tego materiału okoliczności nie jest możliwe zakwalifikowanie czynu oskarżonych z art. 155 kk w kumulatywnym zbiegu z art. 220§1 kk, podczas gdy prawidłowa analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku przeciwnego, mianowicie, że czyn oskarżonych należy zakwalifikować z art. 220§1 kk w zw. z art. 155 kk w zw. z art. 11§2 kk,

II. rażąco niewspółmierność – orzeczonych wobec oskarżonych kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania wskutek niedostatecznego uwzględnienia wysokiego stopnia społecznej szkodliwości przypisanego im czynu, wynikającego z rozmiarów wyrządzonej szkody - śmierci pokrzywdzonego, wagi naruszonych przez sprawcę obowiązków – zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, stopnia i rodzaju naruszonych reguł ostrożności – dopuszczeniu pokrzywdzonego do pracy bez wymaganych kwalifikacji, aktualnego zaświadczenia o stanie zdrowia przy urządzeniu nie objętym właściwym dozorem,

a wskazując na opisane zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Z wyrokiem nie pogodziła się również oskarżycielka posiłkowa L. B. wywodząc apelację za pośrednictwem swego pełnomocnika skarżąc wyrok w całości na niekorzyść oskarżonych zarzucając:

a/ obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, a w szczególności art. 7 kpk i art. 410 kpk przez częściowe tylko uwzględnienie w wyrokowaniu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej, z pominięciem ustaleń płynących z wyników sekcji zwłok, ustaleń Państwowej Inspekcji Pracy, zeznań świadków, protokołów oględzin ze zgromadzoną dokumentacją fotograficzną, opinii biegłego dr inż. M. Ł., co doprowadziło do pominięcia przy rozpatrywaniu sprawy istotnych dla winy i związku przyczynowego okoliczności jakimi były: wadliwa organizacja pracy, brak nadzoru właścicielskiego, brak odzieży ochronnej, w tym brak ochrony głowy pracowników, schorzenia na jakie cierpiał M. B., a to skutkowało wydaniem mylnego wyroku,

b/ błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na mylnym przyjęciu, że M. B. podczas czynności pracowniczych wkładał głowę pod obrabiany przez siebie na cyrkularce blok kamienny, podczas gdy wniosku takiego nie można wyprowadzić ze zgromadzonych w sprawie zeznań świadków, oględzin miejsca zdarzenia, opinii i uzupełniających je zeznań biegłych, co miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku,

a podnosząc wskazane zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przyjęcie, że oskarżeni dopuścili się czynu opisanego w art. 220§1 kk i art. 155 kk w zw. z art. 11§2 kk oraz wymierzenie surowszej kary.

Sąd Okręgowy zważył:

apelacja oskarżyciela posiłkowego jest zasadna, a po części nie można odmówić trafności argumentacji apelacji oskarżyciela publicznego.

Sąd I instancji dopuścił się błędów w procedowaniu ignorując szereg istotnych okoliczności mających znaczenie z punktu widzenia możliwości zakwalifikowania zachowań oskarżonych, a w tym rozważenia odpowiedzialności z art.155 kk, na co słusznie zwraca uwagę oskarżyciel posiłkowy.

Oskarżyciel publiczny podniósł zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, uzasadniając podniesiony zarzut w taki sposób jak gdyby powątpiewając w istnienie związku przyczynowego między zaniechaniem oskarżonych a śmiercią pokrzywdzonego. W uzasadnieniu apelacji prokuratora czytamy: „Należy więc wyraźnie podkreślić, że pomiędzy zaniechaniem przez oskarżonych zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy a śmiercią pokrzywdzonego zachodzi związek przyczynowo-skutkowy. Gdyby bowiem M. B. posiadał w tym zakresie odpowiednią wiedzę i kwalifikacje, być może nie doszłoby do tragicznego wypadku”. Skarżący zatem popada w sprzeczność i demonstruje brak zrozumienia istoty związku przyczynowego, bowiem dla jego przyjęcia koniecznym pozostawało ustalenie, że do wypadku nie „być może” ale z pewnością by nie doszło, zaś oskarżeni przewidywali albo mogli przewidzieć zaistnienie wypadku skutkującego zgonem zatrudnianego przez nich pracownika. Zrealizowanie bowiem przez oskarżonych wszystkich ciężących na nich obowiązków z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy dawałoby pokrzywdzonemu możliwość uniknięcia wypadku, co oczywiście nie wyklucza automatycznie możliwości jego zaistnienia na skutek naruszenia wspomnianych zasad przez samego pokrzywdzonego.

Zgodnie bowiem z art.9§2 kk czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć. Możliwość (zdolność) przewidzenia następstwa podjętego działania, jako element konieczny nieumyślności zdefiniowanej w art. 9 § 2 kk (niedbalstwa bądź nieumyślności nieświadomej) dotyczy - z istoty rzeczy - zdarzeń przyszłych i niepewnych, tj. takich, które mogą, ale nie muszą nastąpić. Ustalenie natomiast możliwości przewidywania powinno być oparte na zindywidualizowanej

ocenie możliwości sprawcy (z uwzględnieniem jego osobowości, wiedzy, stanu psychicznego i okoliczności czynu), a nie na standardzie obiektywnej przewidywalności przeciętnego człowieka

Powyżej opisaną możliwość przewidzenia skutku należy ocenić w aspekcie przebiegu wypadków przy pracy mających miejsce wcześniej, a przede wszystkim zdarzenia z listopada 2010 roku z udziałem pokrzywdzonego, w trakcie którego odniósł on obrażenia ciała. Okoliczności te nie pozostawały przedmiotem ustaleń Sądu I Instancji, a być powinny ponieważ są istotne z punktu widzenia oceny wiedzy oskarżonych oraz okresu tolerowania warunków pracy w jakich doszło do zdarzenia z 11 stycznia 2011 roku.

Wypadek mający miejsce w listopadzie 2010 roku (o którym mowa w protokole kontroli PIP - k.368 odwr.) z udziałem pokrzywdzonego M. B. był niewątpliwie wypadkiem przy pracy – wtedy też pokrzywdzony odniósł obrażenia i nie sporządzono protokołu powypadkowego, a obrażenia te, co wynika z relacji L. B. (k.82) miały poważny charakter i spowodowane były najprawdopodobniej upadkiem płyty kamiennej na stopę pokrzywdzonego. Oskarżeni mieli wiedzę na temat tego zdarzenia, co nie skłoniło ich do podjęcia działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa pracy.

Istotna pozostaje również kwestia zaniechania przeprowadzenia badań lekarskich pokrzywdzonego, zaś według oskarżyciela posiłkowego stan zdrowia pokrzywdzonego (szereg podnoszonych schorzeń w zestawieniu z otyłością) gdyby był przedmiotem weryfikacji, pokrzywdzony nigdy nie otrzymałby pracy u oskarżonych. Bez uprzedniej weryfikacji nie sposób obalić twierdzenia apelującego w tym zakresie.

Sąd I instancji pominął zupełnie także kwestię odzieży ochronnej, której posiadanie oskarżeni winni zagwarantować pokrzywdzonemu. Zgodnie z tabelą nr 2 pkt 2 ppkt 1 g rozporządzenia MPiPS z 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003 roku, nr.169, poz. 1650 ze zmianami) – środki ochrony głowy – hełmy ochronne wymagane są przy pracach w sąsiedztwie urządzeń do podnoszenia, dźwigów i przenośników. Pokrzywdzony zatem niewątpliwie winien być zaopatrzony w środki ochrony głowy, co nie miało miejsca w toku całego jego zatrudnienia, zaś posiadanie tych środków mogło zminimalizować skutki wypadku.

W wypadku przypisania oskarżonym odpowiedzialności za skutek z art.155 kk w kategoriach przyczynienia się należałoby ocenić zachowanie pokrzywdzonego. Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy nakładają bowiem oznaczone uprawnienia i obowiązki nie tylko na pracodawcę ale i na pracownika. Przepis art. 210 § 1 i 2 kp stanowi, iż w razie gdy warunki pracy nie odpowiadają przepisom bezpieczeństwa i higieny pracy i stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika albo gdy wykonywana przez niego praca grozi takim niebezpieczeństwem innym osobom, pracownik ma prawo powstrzymać się od wykonywania pracy, zawiadamiając o tym niezwłocznie przełożonego. Jeżeli powstrzymanie się od wykonywania pracy nie usuwa zagrożenia pracownik ma prawo oddalić się z miejsca zagrożenia, zawiadamiając o tym niezwłocznie przełożonego.

Sytuacja na rynku pracy zmusza wiele osób do podejmowania zatrudnienia w warunkach urągających podstawowym zasadom bhp, a czasem i godności człowieka. Godzenie się jednak na pracę w podobnych warunkach powoduje jednak, iż osoba podejmująca zatrudnienie również dopuszcza się naruszenia zasad bhp, do przestrzegania których sama jest zobligowana. Pracownik nie tylko nie powinien świadczyć pracy, gdy warunki pracy nie odpowiadają przepisom bhp i stwarzają zagrożenie dla życia i zdrowia, ale wręcz nie może jej wykonywać wówczas, gdy ma świadomość tego, że swoim działaniem i podejmowanymi czynnościami narusza przepisy i zasady bhp, stwarzając zagrożenie życia i zdrowia. Pracownik jest zatem bezwzględnie zobligowany do przestrzegania norm bhp i jest to jego podstawowy obowiązek pracowniczy (art.211 kp).

Naruszenie jednak obowiązków pracowniczych i odpowiedzialność za wskazane naruszenie są niezależne od odpowiedzialności pracodawcy i odpowiedzialności tej nie wyłączają, jak starał się to wykazać Sąd i Instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (k.693 odwr.)

Część naruszeń prawa pracy słusznie została wyeliminowana z czynu przypisanego oskarżonym, bowiem naruszenia te nie prowadziły do stanu zagrożenia bezpieczeństwa opisanego w art.220§1 kk, skoro jednak pozostawały przedmiotem

zarzutu w sytuacji niewątpliwego sprawstwa w tym zakresie w oparciu o przepis art.400 kpk byłoby właściwym ustalenie sprawstwa w kategoriach brzmienia art.281 pkt 2 kp i art.283§1 kp, mając na względzie oczywiście brzmienie art.45 kw oraz po wcześniejszym ustaleniu czy zachowania te nie pozostawały przedmiotem innych postępowań.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I Instancji ustali przebieg wypadków przy pracy mający miejsce w czasie zatrudnienia M. B. (a zwłaszcza zdarzenia z listopada 2010 roku), a następnie oceni zachowanie oskarżonych w aspekcie wiedzy o tychże zdarzeniach w kategoriach art.9§2kk.